

Чисто български: Банско, Годлово, Горна Драглища, Долна Драглища, Добрецько.
Разбъркани с турци: Мехомия, Баня, Якоруда, Белица, Бачево.*

Освобождение Болгарии от турецкого ига, т. III, Москва, 1967, стр. 33—34; оригиналът е на български.

177

Стефан Веркович в писмо до Владимир Иванович Ламанский²²⁶ определя границата между сърби и българи и изобличава сръбските претенции към чисто български земи

17. III. 1878 г.

... Аз не зная кога ще бъда там, но тъй като сега се решава съдбата на Балканския полуостров, то смятам за уместно да Ви изпратя копие от писмото, което писах на 6/18 декември миналата година, само за да обърнете внимание на истинската граница между българи и сърби не само в етнографско, но и в географско отношение, като предварително казвам, че тук Русия за славяните е като майка за децата си.

Както добрите родители не предпочитат едното си дете пред другото, така, мисля, че ще постъпи нашата мила майка Русия при определяне българо-сръбската граница. Както личи от вестниците, сърбите предявяват съвсем безсъвестни претенции при разглеждане на своите граници, основавайки правата си на някакви фантастични и баснословни исторически предания, защото те не трябва да постъпват въз основа на миналото, а на сегашното, т. е. да поставят естествените граници на всяко племе там, където свършва езикът му. По това природно неприкосновено право не са сръбски не само Скопският, Нишкият и Видинският санджак, тъй като тук говорят така, както в Солун и Одрин, но дори в самото сръбско княжество има около 200 000 души, които говорят като жителите на гореспоменатите три санджака, т. е. на чисто български език, следователно принадлежат на българския клон, а не на сръбския. Споменатите 200 000 души българи живеят в Крушевацкия, Пеготинския и Алексинацкия окръг до град Кюприя на Морава. Според моето мнение, основавайки се на сръбската теория за народностите, всичко би принадлежало на България до Паракина и Кюприя на Морава в Сърбия, тъй като, обратно, сърбите си присвояват едва ли не 3 части от България, наричайки я Стара Сърбия. Нечуваните безобразия на сърбите отиват дотам, че те никак не се стесняват да лъжат пред целия свят, като говорят: „Сърбин от Ниш, сърбин от Пирот, сърбин от Лесковец, от Враня, Куманово, Воден, Скопие, Велес, Дебър, Кюстендил, Самоков, Видин и т. н. ...“ Ако гореспоменатите по език принадлежат към сърбите, то тогава може да се каже, че на света няма българи, и следователно трябва

²²⁶ Владимир Иванович Ламански (1833—1914), руски славист.

да им се даде целия Балкански полуостров. Тогава нека свободно по-сърбват, колкото си искат хора. Както ще видите от копието на писмото до Г. Юзефович, милостиви господине, истинската граница между сърби и българи е Шар планина. Но и така начертаната от мен граница сърбите остават с по-голяма печалба по отношение на българите, защото Гилианската каза, която граничи с Прищинската каза, е цялата населена с българи с изключение само на 12 села с арнаутско-скиптарско население и език, но също и във всички села, които се намират на Шар планина, не само се говори български, но и акцентът, и самият тип е български. Би било правилно и в общославянски интерес, ако им се забрани да се докосват дори с нокът до чужда собственост. За най-голямо мое очудване, струва ми се, че скоро ще се потвърди това, което аз предсказвах за Сърбия в последното си писмо... За това може да се заключи въз основа на белградските кореспонденции, печатани в „Народен загребски вестник“. И тези кореспонденции излъчват не по-малко себелюбиви еготицистични желания, отколкото синовете на гордия Албион. В тях се клевети Русия, че тя уж не желаела доброто на сърбите, защото те били чули, че тя желаела да присъедини към българското княжество някои чисто сръбски места, като Ниш, Видин, Скопие и Кюстендил. Ристич,²²⁷ който и без това е злобен и разгневен, като чул тази голяма неправда, която се готвела за сърбите, започнал да съчинява меморандум до цар Александър II, за да го отклони от това. Освен това той мисли да поднесе и на бъдещия конгрес²²⁸ една рго тетогія, в която с неопровержими факти да докаже, че пределите, в които се намират сега сръбските войски, са сръбски не само въз основа на историческото, но и на етническото право. На такива коварно съблазнителни жалби и превратни понятия човек, който поне отчасти е запознат с Балканския полуостров, не може да гледа иначе освен с пълно отвращение... Свети Апостол Павел е казал, че вярата без дела е мъртва. Същото може да се приложи и към политическата вяра. Както в духовно отношение човек има задължение да действа според поучението и съвета на апостол Павел, също така и по отношение на народа, чийто член е, и на световните отношения. Какъв съм в това отношение, личи от изпратените от мен доклади до Азиатския департамент, до г. Аксаков,²²⁹ до Вас и най-после до министъра на просветата и на църковните работи в Белград. Моята политическа вяра почива на следната теория — „по неволя всеки е приятел на близкия си“ и „всека животинка скърби за своята мъка“. Този пример бляскаво се потвърждава от това, че Русия няма приятели между чуждоплеменните, следователно тя може да има здрав съюз само с едноплеменните ѝ славяни; но те са още робни и не са свободни и затова от тях не може да се очаква полза преди тяхното освобождение и укрепване. Начало на това сега се поставя в Турция. Съдбата на Русия я е определила да бъде глава и майка на славянските племена и в общославянски интерес при определяне на границите трябва да се постъпи така, както обикновено постъпва с децата си добрата майка, т. е. да не се дава ухо на внушенията на еготицистичните сърби, но границите трябва да се определят по справедли

²²⁷ Йован Ристич (1831—1899), сръбски политик и историк, последователен проводник на националистическата програма на Гарашин.

²²⁸ Става дума за бъдещия Берлински конгрес.

²²⁹ Иван С. Аксаков (1823—1886), руски публицист и славянофил.

Молба на представители на българската църква, изпратена от Цариград до Николай Николаевич, за незабавно навлизане на руските освободителни войски в Македония

7. IV. 1878 г.

„Победоносното руско оръжие, освобождавайки толкова дълго угнетявания досега под турско иго нещастен наш български народ, го задължи навеки да бъде признателен на Русия и на нейния помазанник великия освободител на българите и да се моли искрено за дълголетното и благоденствието на Негово Императорско Величество и на неговия августейши дом.

Македонските българи, лишавайки се от непосредствената защита на своите освободители, се виждат за крайно тяхно съжаление в невъзможност да изразят подобно на своите събратя формално в общи подписи своето чувство на благодарност към своите освободители, които с цялата си преданост очакват в родината си, люлката на славянския език и на разпространението на християнската религия между стотици милионите славянски племена, но която люлка и сега още не може да се успокои от непоносимия гнет на своите тирани и изявленията против нея на единорверните ѝ съседи.

При това се осмеляваме да доложим на Ваше Императорско Височество, че някои недоброжелатели на българския народ, състоящи се в по-голямата си част от гръцки архиереи, понастоящем се стараят насилствено да събират подписи и доказват, че жителите на Македония, влязши по Санстефанския договор в състава на Българското княжество, се състоят предимно от гърци и, изглежда, не желаят да влязат в състава на едно княжество. Обаче неоснователността на такова твърдение бе вече доказано както с многото исторически факти, така и с направената статистика по време на Константинополската конференция. При това, както се знае, ние, македонското народонаселение, твърдим с положителност, че гръцкото население в тази част на Македония в етнографско отношение съставлява съвсем малка част, без да се включва впрочем в това число мюсюлманското народонаселение. За това протестираме срещу всякакво неоснователно твърдение от този род, като основателността на този протест може да бъде напълно доказана на Европа само с едно общо разследване на място от европейска комисия.

Ваше Императорско Височество! Бидейки уверени във Вашите челолюбиви стремежи, осмеляваме се да изразим желанието и най-покорната молба на македонския български народ за незабавното заемане на Македония от руските победоносни войски и с това да се постави край на вековните страдания на тази провинция.

Представител на Охридската епархия Наум Спространов
Представител на Костурската епархия Димитър Попов
Представител на Мъгленската епархия Димитрий Попов

ност — където се чува сръбски език, нека бъдат сръбски, а където български — български.

По този начин ще бъдат осуетени всички интриги, които в бъдеще могат да се изляват от страна на враговете на сегашните права на Русия на Балканския полуостров и ще останат без последствие, защото основното върху истината е твърдо и непоколебимо като стена. Аз не само като член на великото славянско семейство, но и като човек, от младини преизпълнен с чувства към нашата света Русия и царуващия щастливо августейши дом на Романовци, който винаги се е отличавал с човеколюбие и великодушие между всички други царстващи домове, искам чрез Вас, милостиви господине, да искажа своето всепокорнише мнение как да се установят отношенията на Балканския полуостров, за да не се случи така, че сърбите чрез съществуващите свои покровители да осветлят неправилно императорското правителство за истинското положение на работите в Турция, защото освен другите си занимания аз така също се запознах и изучих статистиката и етнографията на Европейска Турция, особено на Македония, с която аз мисля, че съм добре запознат...

Сл. „Свободно мнение“, София, бр. 51, 20. XII. 1914, стр. 707 и сл.; оригиналът е на сръбохърватски.

178

Гръцкият битолски консул Петър Логотет в доклада си до солунския гръцки генерален консул Теодор Делияни съобщава за желанието на македонските българи да се присъединят към България

31. III. 1878 г.

Българо-славяните в Охрид, Прилеп, Велес и Скопие, които открай време са фанатични привърженици на Русия, са най-твърдо уверени, че руската политика ще надвие противника си и че в границите на българската държава ще бъдат включени и тези градове със своите области, а освен тях и други области, разположения по на юг. Тук при българо-славяните пристигат често сведения от руски източник, които карат българите да вярват, че всички разпространявани пречки за освобождението им ще бъдат премахнати според желанията им и че е необходимо да продължават да се противопоставят винаги политически активно на противодействието срещу тях на гръцкия елемент в Македония.

Εὐαγγέλου Κώσου Ἡ Ἐλευθερία τῆς Μακεδονίας πρὸ τοῦ 1878, Ἰδιόγραμμα μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἰῶνος, Θεσσαλονίκη 1969, стр. 204; оригиналът е на гръцки.